

Kort verslag van het Symposium 'Schuren en Scheppen, ontregelde kunst in de kerk' op zaterdag 4 november 2017 in de Grote of Barbarakerk in Culemborg.

Het symposium is georganiseerd door de Stichting Platform Kerk & Kunst in samenwerking met de Stichting Kunst in de Kerk Culemborg (die een belangrijk aandeel had in het inrichten van de gebruikte ruimten en het werven van deelnemers uit de lokale omgeving) alsmede Forum C en het Nederlands Dagblad (die het afsluitende het gesprek tussen emeritus hoogleraar bijbelwetenschappen prof. dr. Eep Talstra en kunstenaar Willem Zijlstra voor hun rekening hebben genomen).

Aan het symposium hebben circa 110 betalende personen deelgenomen, waaronder 34 kunstenaars die in staat zijn gesteld om een kunstwerk dat schuurt te exposeren (een aantal aangemelde kunstwerken zijn afgewezen omdat of de kwaliteit onvoldoende was of ze niet goed bij het thema pasten).

Eén van de leden van het bestuur, Grady van den Bosch trad als dagvoorzitter op. Zij heeft het thema ingeleid. Uit haar inleiding:

Kunst die kan ontregelen. Wat is dat voor kunst? De musea staan er vol mee. Kunst die bijvoorbeeld tegen je waarden ingaat, die aanstootgevend is, gewelddadig, onverbloemd, grotesk, vies, oneerbiedig, tegendraads, provocatief e.d. Kunst die een thema op een ongebruikelijke manier verbeeldt. Kunst die op een ingrijpende manier een beroep doet op onze emoties en gevoelens. De kunstenaar heeft zo zijn eigen redenen voor dergelijke kunst. Het kan bijvoorbeeld zijn dat hij een vastgeroest beeld wil openbreken, of aandacht wil vragen voor een actueel thema. Ook in kerk en geloof kennen wij deze kunst. Denk bijvoorbeeld aan een crucifix, beeld van een gewelddadige dood. We hebben bij dergelijke kunst ook te maken met interpretatie en beleving. Wat voor de een onthutsend is, laat de ander wellicht volkomen koud.

Dr. Onno Zijlstra nam ons daarna mee op een zoektocht door de filosofie. Daarbij besteedde hij vooral aandacht aan de filosoof Kant. In één van zijn werken onderzoekt hij het esthetische, het terrein van de kunsten. Het esthetische is een eigen gebied: regels voor schoonheid staan los van die voor waarheid en het moreel goed. Uit de kosmos laten zich niet langer regels voor goede kunst (denk aan de gulden snede) aflezen.

Het gebied van de kunst is echter bij Kant niet absoluut gescheiden van andere terreinen van het leven. De grens is poreus. Het onderwerp van een schilderij kan zo walgelijk zijn dat het onmogelijk wordt van de esthetische kwaliteiten te genieten.

De lezing van **drs. Guus van den Hout** concentreerde zich vooral rondom zijn werk als curator van de 1^e Biënnale Heilige Driehoek te Oosterhout (16/09/17-22/10/17). Zijn stelling is dat hedendaagse kunst in de kerk thuishoort. Hij vertelde over de bezwaren die hij ontmoette.

De biënnale werd ontwikkeld op basis van de volgende gedachten:

- Integreren hedendaagse kunst relevant
- 'Alsof het er gewoon thuis hoort' (vooral in de liturgische ruimten)
- Christelijke identiteit ipv Christelijke doctrine • Vernieuwing van traditie versterkt de kracht van de boodschap
- Confronteren en niet choqueren
- Bewustwording dat hedendaagse kunst het 'nu' benadrukt.
- Nostalgie vermijden.
- Een levende kerk is geen museum!
- Tot de jaren '60 was het normaal hedendaagse kunst te bestellen voor kerken.

Opvallend was dat niet alle liturgische ruimten van de kerken niet beschikbaar waren om te exposeren. Voor een volgende keer – editie 2019 'Geloof' - zal dat wel de uitdaging (of het uitgangspunt) moeten zijn. Er zou meer een verbinding tot stand moeten komen tussen spiritualiteit en kunst. Daartoe zal er theologisch/wetenschappelijke ondersteuning en een strakkere aansturing van kunstenaars nodig zijn.

Aan het eind van de ochtend was het woord aan **dr. Geertje de Vries**. Haar lezing had de titel 'Wrijving geeft glans'. Aan de hand van het verhaal van de vervloeking van de vijgeboom (Matteus 21) liet ze zien dat ook Jezus gefrustreerd kan zijn. Het is een schurend en ontregelend verhaal. Waar is de barmhartige en algoede?

Haar stelling is dat schurende, ontregelende beelden en verhalen onontbeerlijk zijn voor een gezonde geloofsontwikkeling. Om te leren, om je geloof te vormen en te ontwikkelen tot een volwassen zingeving die bij je past, heb je niet alleen de troost nodig van input die je geloof bevestigt, maar ook de uitdaging van wat schuurt en ontregelt. Comfort and challenge, zoals het in veel leertheorieën wordt genoemd. Wrijving geeft glans, waar het schuurt, begin je te leren. En een gesprek over schurende kunst, kan daarvoor een uitstekende werkvorm zijn.

's Middags kon er deelgenomen worden aan een viertal workshops in 2 rondes.

Dr. Geertje de Vries leidde de workshop 'kunstgesprek in de praktijk', Marijke Bolt leidde de workshop 'prikkelende kunst', Wilma Wagenaar hield een geleide meditatie over Matteus 21, 12-16 en Willem Zijlstra vertoonde de door hem gemaakte kunstfilm Agnus Dei, waarna hij met de kijkers in gesprek ging.

De middag werd afgesloten door een gesprek tussen prof. dr. Eep Talstra en Willem Zijlstra onder leiding van Cors Visser (Forum C). Willem Zijlstra en Eep Talstra schreven in het Nederlands Dagblad over beeldenstorm en kunst in de kerk. Deze tegenstelling werd nu verder uitgediept. Willem Zijlstra hield een pleidooi voor 'magische kunst'. Eep Talstra stelde daar tegenover dat 'de onttoverde wereld een godsgeschenk is'. Beiden verdedigden hun standpunt. Willem Zijlstra: Kunstwerken zijn tekens met betekenis. Voor mij heeft werkelijke kunst die ertoe doet een magische – bovennatuurlijke betekenis: Die betekenis gaat soms ons begrip te boven. Ze geeft ons een dieper inzicht in de betekenis van de wereld om ons heen en ze kunnen inzicht geven in het metafysische. Eep Talstra: Beelden zijn niet neutraal.

Tussen de bedrijven door werden alle kunstwerken bekeken en werd er met de kunstenaars over hun werk gesproken door middel van speeddaten.

Financiële verantwoording.

Uitgaven:

Vorbereidingskosten:

Vergaderkosten	€ 160,00
Reiskostenvergoedingen	- 1.384,76
PR-kosten, drukwerk, website	- 844,98
Ballotage	- 23,90
Bureaunkosten	- 6,00

	€ 2.419,64

Uitvoeringskosten:

Spreekers en workshopleiders	€ 864,48
Goody Bags	- 50,00
Grote of Barbara Kerk	- 2.064,40
Diversen	- 124,40

	€ 3.103,28

Totaal € 5.522,92

Inkomsten:

Deelnemersbijdragen	€ 2.824,70
Subsidie Missionair Werk PKN	- 500,00
Cie Rentebaten Regionale Gelden	- 2.198,22

Totaal	- 0,00